

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**JĘZYK BIAŁORUSKI
POZIOM PODSTAWOWY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A1, A2, A3, A4)**

GRUDZIEŃ 2014

Заданне 1.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia).

Прикладовое rozwiązanie:

1. Змена формы твораў – творы становяцца карацейшымі / не паўстаюць даўжэйшыя праявічныя творы.
2. Змянілася і роля пісьменнікаў, якія перастаюць быць вяшчальнікамі, носьбітамі праўды, ваярамі за ўвагу чытачоў.
3. Роля крытыкаў памяншаецца: іх выказванні страчваюць вартасць, ранейшую ролю пераймаюць журналісты і рэклама.

Schemat punktowania:

- 1 pkt – за poprawne podanie trzech omówionych w tekście problemów
0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.2. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.
--	--

Прикладовое rozwiązanie:

Мастацкая агрэсіўнасць – гэта з’ява, сутнасць якой заключаецца ў тым, што пісьменнік не хаваецца ў форме наратара за створанымі сабою персанажамі, а паказвае сябе ў творы. Прычынай з’яўлення мастацкай агрэсіўнасці ёсць тое, што сучаснаму пісьменніку трэба ваяваць за чытацкую ўвагу. Адным са спосабаў заваёўвання такой увагі з’яўляецца дыялог, у які аўтар прабуе ўцягнуць чытача.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – за poprawne wyjaśnienie pojęcia i poprawne wyjaśnienie przyczyny
1 pkt – за poprawne wyjaśnienie pojęcia lub за poprawne wyjaśnienie przyczyny
0 pkt – за błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.3. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia).
--	---

Прикладовое rozwiązanie:

Межы “высокай літаратуры” – гэта межы, вызначаныя эстэтычнай каштоўнасцю, універсальнасцю зместу і г.д., гэта значыць крытэрыямі, паводле якіх ацэньваецца класічная літаратура. Аўтарка выкарыстоўвае двукоссе для адрознення і падкрэслення, што існуюць розныя тыпы літаратуры.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za poprawne wyjaśnienie pojęcia i za poprawne wyjaśnienie użycia cudzośliwu
 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie pojęcia lub za poprawne wyjaśnienie użycia cudzośliwu
 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.4. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Poprawna odpowiedź:

3.

Przykładowe rozwiązanie:

Абгрунтаванне: Аўтарка не ацэньвае сучаснай беларускай літаратуры, толькі паказвае сучасныя тэндэнцыі яе развіцця.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za wybór odpowiedzi nr 3 i za trafne uzasadnienie
 1 pkt – za wybór odpowiedzi nr 3
 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 2.1. (0–1)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Przykładowe rozwiązanie:

- літаратура перастала быць пафаснай, сур’ёзнай.
- паявілася іронія і самаіронія, якія сталі галоўнай рысай сучаснай літаратуры.

Schemat punktowania:

- 1 pkt – za poprawne wskazanie dwóch cech
 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 2.2. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Przykładowe rozwiązanie:

“Культурнымі героямі” Андрэй Хадановіч называе старэйшых пісьменнікаў, якіх спадчына шырока вядомая. Выкарыстоўвае гэтае словазлучэнне ў іранічным сэнсе, таму што сам адмоўна ацэньвае іхнюю творчасць, якая ўжо не развіваецца.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za poprawne wyjaśnienie pojęcia i za poprawne wyjaśnienie użycia
 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie pojęcia lub za poprawne wyjaśnienie użycia
 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 2.3. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.
--	---

Прикладовое rozwiązanie:

парушаць межы – парушаць парадк паводзін, форм абыходжання, рубяжу чаго-небудзь дазволенага

адвчнае кола – спрадвечныя дзеянні, якія перыядычна паўтараюцца

Schemat punktowania:

2 pkt – за poprawne wyjaśnienie dwóch metafor

1 pkt – за poprawne wyjaśnienie jednej metafory

0 pkt – за błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 2.4. (0–1)

III. Tworzenie wypowiedzi w języku narodowym lub etnicznym (wymaganie z III etapu kształcenia).	3. 11. Zdający dostrzega różnicę pod względem zakresu i treści w znaczeniu wyrazów, rozpoznaje synonimy (wymaganie z III etapu kształcenia).
---	--

Прикладовое rozwiązanie:

значны

здзейсны

Schemat punktowania:

1 pkt – за wskazanie po jednym synonimie do każdego wyrazu

0 pkt – за odpowiedź niepełną lub błędną, lub brak odpowiedzi

Тэма 1. Вернасць сваім ідэалам ці іх адмаўленне дзеля ратавання каханага чалавека? Абмяркуй праблему і абгрунтуй свой погляд на аснове ніжэй пададзенага фрагмента тэксту Максіма Гарэцкага *Стары прафесар* і іншага тэксту культуры. Твая праца павінна налічваць не менш чым 250 слоў.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>4.10. rozpoznaje sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego.</p>

Kryteria oceny rozprawki

A	Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	B	Uzasadnienie stanowiska	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	12	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	4	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	3	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
		9	Uzasadnienie trafne i szerokie												
3	Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	6	Uzasadnienie trafne, ale wąskie	1	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	1	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
		4	Uzasadnienie częściowe												
0	Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0	Brak uzasadnienia stanowiska	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowa realizacja

Жыццё каханага чалавека з'яўляецца вартасцю, за якую трэба бароцца ўсімі магчымымі спосабамі.

Канфлікт у апавяданні “Стары прафесар” Максіма Гарэцкага заснаваны на сутыкненні навукі з забабоннасцю, адносінах прадстаўнікоў горада з прадстаўнікамі вясковага асяроддзя. Прафесар і яго жонка Вольга – гэта прадстаўнікі гарадскога асяроддзя. Ён – вучоны, які ў нішто так не верыў як у навуку, лічыў, што дзякуючы навуцы можна растлумачыць і зразумець усё. Прафесар паспраўднаму кахаў сваю маладую жонку Вольгу. Ён паўтараў: “Вольгачка, Вольгачка, ты і навук – усё жыццё маё”. Яны праводзілі час у шляхецкім доме, дзе жыла сям'я Вольгі. Адноўчы маладая жонка прафесара захварэла і ніхто не ўмеў ёй дапамагчы. Навука аказалася бяспільнай. Добразычлівая пакаёўка Аўгення, калі пабачыла, як прафесар пакутуе не ўмеючы дапамагчы каханай жонцы, параіла яму выкарыстаць народны спосаб. Трэба было: “абвязаць хворую сырою ніткаю і кінуць тую нітку на раздарожжы, каб зняла хваробу”. Прафесар не хацеў нават слухаць пра такія вясковыя спосабы: “Я чалавек навучны, а вы мне дурніну такую кажашце”. Доўга не дапускаў да сябе думкі, што гэта можа дапамагчы, хаця ўсе навокал пераконвалі, каб аднак спрабаваў.

Галоўны герой твора знайшоўся ў сітуацыі, калі мусіў зрабіць выбар: застацца верным навуцы, далей верыць лекарам, шукаць у іх дапамогі, ці спрабаваць народнага спосабу, які здаваўся яму зусім недарэчным. Здавалася, што няма спосабу, каб пераканаць прафесара да адступлення вернасці навуцы. Праз хвіліну навука была нават важнейшай чым каханая жонка. Аднак, калі сітуацыя была ўжо бязвыхаднай, калі нішто і ніхто не былі ў змозе дапамагчы Вользе, прафесар вырашыў адмовіцца ад сваіх ідэалаў дзеля ратавання каханай. Праблему выбару: асабістае ішчасце ці паляпшэнне долі сваёй сям'і, прадставіў Фёдар Дастаеўскі ў рамана Злачынства і пакаранне. Сястра галоўнага героя рамана, Радыёна Раскольнікова, вырашыла, што дзеля любові да маці, да брата, дзеля сям'і, якая жыла ў благім матэрыяльным стане, яна гатовая выйсці замуж за чалавека, якога не кахала.

У апавяданні Стары прафесар Максіма Гарэцкага прадстаўлены канфлікт паміж вернасцю сваім ідэалам, а каханнем другога чалавека. Думаю, што многія людзі, калі знойдуцца ў бязвыхадным становішчы, у якім знайшоўся прафесар, зробіць усё дзеля каханага чалавека, у тым ліку адмовяцца ад сваіх ідэалаў. Вольга памерла, нягледзячы на самаахварнасць мужа. Магчыма ён лічыў, што народны спосаб – гэта

апошняя надзея, апошні шанц на выздараўленне жонкі. Менавіта ў такіх сітуацыях дзеля надзеі жывуць людзі. Вераць, што здзейсніцца цуд. На аснове зместу апавядання відаць, што не заўсёды здзяйсняецца, аднак заўсёды трэба верыць і мець надзею.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje jednoznaczną tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 12 pkt – uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione (zdający odwołał się rzeczowo do tekstu, podał i omówił przykłady postaw, których zachowanie potwierdza postawioną tezę, uzasadnił przekonująco swoje zdanie).

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt – brak błędów rzeczowych.

D. Zamysł kompozycyjny: 4 pkt – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 3 pkt – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 4 pkt – brak błędów.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt – zapis w pełni poprawny.

Тэма 2. Зрабі аналіз верша. Пастаў інэрпрэтацыйны тэзіс і абгрунтуй яго. Твая праца павінна налічваць не менш чым 250 слоў.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcję;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworze;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny.</p>

Kryteria oceny interpretacji utworu poetyckiego

A	Koncepcja interpretacyjna	B	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Koncepcja niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłowne	12	Uzasadnienie trafne i pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	4	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	3	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
4	Koncepcja niesprzeczna z utworem, ale niespójna i/lub obejmująca w większości znaczenia dosłowne	8	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione	1	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	1	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
2	Koncepcja częściowo sprzeczna z utworem	4	Uzasadnienie częściowo trafne												
0	Brak koncepcji lub koncepcja całkowicie sprzeczna z utworem	0	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowa realizacja

Максім Танк у вершы “Прытча пра хлеб” у алегарычны спосаб даказвае, што чалавек павінен з годнасцю і пашанай несці “свой хлеб”, не наракаць і з пашанай адносіцца да таго, што яму прыносіць лёс.

Паэт даў свайму вершу заглавак “Прытча пра хлеб” невыпадкава. Падзеі, прадстаўленыя ў творы, маюць алегарычнае значэнне. У цэнтры верша знаходзіцца апавед пра Вандроўніка, якому цяжка было несці Хлеб, таму выкінуў яго недзе на дарозе. З часам аднак, калі адчуў першы голад, вярнуўся і ўзяў Хлеб, аддаючы яму паклон. Вельмі важнай тут з’яўляецца постаць Хлеба, які персаніфікаваны ў вершы і вядзе сварку з Вандроўнікам, кажучы яму, што “Зусім не ты мяне, дзівак, / Але цябе нясу я”. Гэтая метафара з’яўляецца асновай для разумення ўсяго твора. Хлеб фізічна не насіў Вандроўніка, але ягоная дарога была дадаткова абцяжарана нараканнямі гэтага чалавека.

Вобраз Вандроўніка, якога голад прымушае да аналізу сваіх паводзінаў, можна зінтэрпрэтаваць як падказку паэта, што чалавек дацэньвае тое, што мае, толькі тады, калі страціць. Тым больш, трэба канцэнтравацца заўсёды на самых важных рэчах, а не на нараканні, таму што яно не давядзе да нічога станоўчага.

Хаця твор акрэслены паэтам як прытча, на ўзроўні пабудовы ён больш прыпамінае баладу, якая злучае элементы празаічных (апавед пра вандроўку), драматычных (сварка герояў) і лірычных (метафарычнае значэнне). Баладнасць твору прыдае таксама і рэгулярная, рыфмаваная форма і настрой у другой частцы (дасягнуты, між іншым, дзякуючы ўяўленню прасторы: імглівага вечара).

Форма верша падобная да народных, фальклорных твораў (асабліва казак). Пра гэта сведчыць таксама і выкарыстанне фразеалагізмаў (“галоднаму і ў сне, [...] сняцца хлеба крошкі”), і эпітэты (напрыклад, дзівак) і нават выкарыстанне матыву хлеба, які з’яўляецца антым з народных сімвалаў добрага лёсу (такі матыв, па сутнасці, часта выкарыстоўваецца беларускімі пісьменнікамі і часта выступае ў творчасці Максіма Танка, напрыклад у вершы “Мой хлеб надзённы”).

Рэгулярная пабудова верша дапамагае дакладнаму зразуменню алегорыі, чытачу не трэба канцэнтравацца на паасобных стылістычных сродках. Усе сродкі, выкарыстаныя ў гэтым творы, якраз уплываюць на ўзбагачэнне асноўнага, простага вобразу, які цэласна з’яўляецца метафарычным выказваннем асноўнай думкі – дацэньвай, што дае табе лёс.

Poziom wykonania

A. Koncepcja interpretacyjna: 6 pkt – koncepcja interpretacyjna niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłownie (znajduje potwierdzenie w tekście, obejmuje i łączy w całość odszukane przez piszącego sensy utworu).

B. Uzasadnienie tezy interpretacyjnej: 12 pkt. – trafne i pogłębione.

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt – brak błędów rzeczowych.

D. Zamysł kompozycyjny: 4 pkt – kompozycja funkcjonalna (segmentacja i uporządkowanie tekstu zgodne z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi; wyodrębnione językowo i graficznie części pracy logicznie i konsekwentnie uporządkowane).

E. Spójność lokalna: 2 pkt – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 3 pkt – styl stosowny (środki językowe dostosowane do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi i sytuacji, celowo zastosowane konstrukcje składniowe oraz jednostki leksykalne; konsekwentne posługiwanie się jednym, wybranym stylem).

G. Poprawność językowa: 4 pkt – brak błędów.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt – zapis w pełni poprawny.